פאה פרק ה' משנה ו'

א] המוכר את שדהו המוכר מותר והלוקח אסור, מוכר אסור משום שכהיום כבר אינו בע"ה ולוקח אסור דהשתא הוא הבע"ה, וצ"ע פשיטא ? ואולי היה צד לומר שהדין בעל השדה נקבע לפי 'הגידול' [אולי 'שליש'] וכיון שזה גדל אצל המוכר אף שלא קצרו יהיה בכלל איסור זה, מאידך אצל הלוקח כיון שזה לא גדל אצלו לא יתחייב קמ"ל שלא אזלי' בתר הגידול אלא בתר הקצירה שזהו זמן החיוב

ב] הרמב"ם בפיה"מ משמע שעמד בזה מה החי' וכ' שיש חי' 'אצל הלוקח וז"ל: הלוקח אסור בלקט ושכחה ופאה ואפילו לא שלם את הדמים או אפילו לוה את הדמים וכעי"ז הוא ברמב"ם פ"ו הט"ז וצ"ב, ועי' שערי אמונה שזה ניחא יותר לטעמא דר"ש וראש שיסוד האיסור של בע"ה ללקט משום שחשוב עשיר [נתבאר לעיל מ"ג] וכאן שעדיין לא שילם אולי לא חשובכעשיר קמ"ל, והנה זה ניחא החידוש דלוקח אסור אבל מה החי' שהמוכר מותר עי' מלאכת שלמנה שהביא בשם הרש"ס שהחי' דלא נימא שנקנוס את הבעלים שלא יקח לקט ע"ז שמכרו כדי שיוכל לקחת לקט [כעין שקנסו את הכהנים הקונים שדה כדי שיזכו בתרו"מ עי' לעיל סופ"ק].

ג] הנה דין משנתנו באופן שמכרו קודם הקצירה אבל אם קצר שדהו ואח"כ מכר אז הלוקח לכאו' וודאי מותר שהרי הוא לא נתחייב בלקט והאם המוכר מותר בפשוטו תליא בפלוגתת רש"י הר"ש והרא"ש לעיל מ"ג עי"ש.

ד] הר"ש והרמב"ם הביאו כאן את ד' הירושלמי מתני' בשמכר לו שדה וקמתה אבל מכר לו קמה ושייר לו שדה אצל זה אני קורא שדך ואצל זה אני קורא קצירך, מבואר כאן חי' שאם המוכר שייר לעצמו את השדה ומכר רק את הקציר שניהם אסורים לוקח אסור - זה מובן הוא נתחייב בלקט ואני קורא 'קצירך', אבל נתחדש בירושלמי שגם המוכר אסור שאני קורא 'שדך' והדבר מאוד מחודש מה לי שהשדה שלו הרי החיוב אינו 'עליו' רק על הלוקח, ואם נימא שגדר הדין משום שהוי עשיר אולי אפשר להבין כיון שהוא בעל השדה של 'אותו שדה שנתחייבה בלקט חשוב עשיר, אבל לרש"י צ"ע [אולי גם לרש"י יש ב' דינים וצ"ע], וי"ל שאין זה סתם משום שהוא בעל השדה רק משום שזה גדל אצלו ואף שאם מכרו קודם קצירה מותר אבל אם הקרקע עדיין אצלו כיון שגם תחילת הגידול אצלו הרי זה אסור ולפי"ז נ"מ שאם השדה לא גדלה אצלו כגון שקנה קרקע עם קמותיה ואז מכר את הקמה ושייר לעצמנו את השדה יתכן ויהיה מותר לו וצ"ע

ה] והנה ע"ד הר"ש והרא"ש יש כאן הערה עצומה שיטת הר"ש והרא"ש שאם קצר שדהו ומכר או הפקיר שדהו אינו חייב בלקט משום שעכשיו אין לו שדה, אז למה באופן שקנה הקמה הלוקח 'אסור' הרי אין לו שדה יש לו רק את הקמה ואין לו כלל שדה וכי זה גרע ממי שהיה לו קמה ושדה והפקיר שדהו שמותר ללקוט הלקט, וכי זה שיש לו רק קמה ו'אין לו כלל' שדה שיהיה אסור ?

ו] רעק"א הביא בשם הפר"ח שמה שמבואר בירושלמי שאם מכר קמה ושייר לעצמו שדה דהמוכר אסור משום שאני קורא אצלו 'שדך' כ"ז לקט שכחה ופאה שתלוי בשדה 'קציר השדה' מחייב, אבל מעשר עני שאין החיוב קשור לשדה זה חיוב שמתחדש בשעת מירוח זה לא שייך לשדה ושם מוכר מותר, ורעק"א כ' לדייק מד' הרמב"ם לא כך שגם מע"ע אסור, ובדין שכחה – הנה שכחת קמה וודאי שהמוכר אסור זה מישך שייכי להשדה - מה הדין שכחת עומרים יש לדון שכיון ששכחה זו אינו קשורה לשדה זה שכחה ששייך רק לתלוש לעומרים זה יתכן שלבעל השדה יהיה מותר לפי הפר"ח ואולי יש הקש וצ"ע וע"ע חי' ר' שמואל ב"מ, ועוד יל"ע בסד הירושלמי סופ"ב.

ז] ע"י מרדכי ב"ב ת]ז' שכ' שגם בצדקההדין כן שעשיר שהפריש צדקה לתתו לעניים והעני דא"י לקחת לעצמו כדין לא תלקט להזהיר עני על שלו.

ח] לא ישכור אדם את הפועלים על מנת שילקט בנו אחריו, עי' ר"ש שנראה כמתנה לפחות משכרו ונמצא פורע חובו ממעות עניים, אבל אם לא התנה עמו שרי לא מיבעיא 'פועל' דבוודאי שרי שהרי אין השדה שלו אלא גם באופן שהוא אריס שלכאו' יש כאן משום לא לתקט לעני ממ שארי למאי דקי"ל כר"י בב"מ יב. שעשו שאינו זוכה כזוכה עי"ש.

ט] מי שאינו מניח את העניים ללקוט או שהוא מניח את אחד ואחד לא או שהוא מסייע את אחד מהן הרי זה גוזל את העניים על זה נא' אל תסג גבול עולים, לכאו' הוא גזלן גמור [עי' רש"י בכובות לו.] ועי' משנ"ר שמה שהמשנה פתחה ואמרה מי שאינו מניח את העניים ללקוט אין הכוונה שאינו מניח להם כלל ללקוט רק מעכב לעצמו - אלא הכוונה כמו שהמשנה מסיימת שהוא מניח את אחד ואחד לא או שהוא מסייע את אחד מהן, ובזה עובר רק משום אל תשג ...